

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό σημείωμα

Προσδιορίζοντας την έννοια της «μετάβασης»

Ο ρόλος των γονέων στη διαδικασία της μετάβασης

Συνεργασία των εμπλεκόμενων στη διαδικασία της μετάβασης

Σχεδιασμός προγράμματος έγκαιρης παρέμβασης

Πότε μια μετάβαση θεωρείται επιτυχημένη;

Ενδεικτικές προτάσεις για τους γονείς

Περαιτέρω δράσεις των γονέων πριν την μετάβαση

«Προετοιμάζοντας το παιδί σας για το δημοτικό σχολείο»

Εισαγωγικό σημείωμα

Η είσοδος στο σχολείο αποτελεί για τα παιδιά μια σημαντική τομή για τη ζωή τους. Συνοδεύεται με πολλές δυσκολίες τόσο του φυσικού όσο και του κοινωνικού περιβάλλοντος και για να προσαρμοστούν χρειάζεται πολύς κόπος και άγχος. Ο ανέμελος τρόπος που ζούσε το παιδί στο νηπιαγωγείο αποτελεί σε μεγάλο βαθμό παρελθόν. Το περιβάλλον του σχολείου είναι εντελώς άγνωστο και το παιδί έρχεται ξαφνικά αντιμέτωπο με νέες απαιτήσεις και πρωτόγνωρες εμπειρίες (Πανταζής & Σακελλαρίου, 2011).

Τι γίνεται στη περίπτωση που το παιδί αντιμετωπίζει εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση;

Η μετάβαση των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό σχολείο δεν μπορεί να είναι μια εύκολη υπόθεση. Πρόκειται για μια πολύπλοκη διαδικασία η οποία απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και καλή οργάνωση (Γουργιώτου, 2014).

Τα περισσότερα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες απαιτούν την υποστήριξη και τη συνεργασία από ένα ευρύ φάσμα εμπλεκόμενων: κοινωνικές υπηρεσίες, ανεξάρτητοι φορείς, υγεία, εκπαίδευση, και βέβαια οικογένεια. Αυτή η ανάγκη στήριξης και συνεργασίας είναι συνεχής και μπορεί να διαρκέσει καθόλη τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας, αλλά και μέχρι την ενηλικίωση.

Η μετάβαση δεν αφορά μόνο τα παιδιά αλλά και τους γονείς τους, οι οποίοι βιώνουν μαζί τις πολυεπίπεδες αλλαγές που συμβαίνουν κατά τη συγκεκριμένη περίοδο.

Το παρόν εκπαιδευτικό εγχειρίδιο προσφέρει στους γονείς μια έγκυρη ενημέρωση βασισμένη σε επιστημονικά πορίσματα και διεθνείς έρευνες επί του ζητήματος, δίνοντας έμφαση στα βασικά στοιχεία που συντελούν στην επιτυχία της μετάβασης των παιδιών με ιδιαίτερες δυσκολίες στο σχολικό περιβάλλον.

Προσδιορίζοντας την έννοια της «μετάβασης».

Με την παραδοχή ότι η προσχολική αγωγή και εκπαίδευση είναι το «θεμέλιο της δια βίου μάθησης», η διαδικασία της μετάβασης από την προσχολική στη σχολική βαθμίδα αποτελεί σημαντική φάση στη προσωπική βιογραφία μάθησης του παιδιού και συμβάλλει στο να διαμορφώσει θετική στάση προς το σχολείο και τη δια βίου μάθηση. Η μετάβαση περιγράφεται ως μια πολύπλοκη διαδικασία κατά την οποία το άτομο μετακινείται από ένα οικείο, σε ένα άλλο καινούργιο περιβάλλον, που έχει τους δικούς του κανόνες λειτουργίας, στους οποίους οφείλει το άτομο να προσαρμοστεί. Διάφοροι μελετητές υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της παιδικής ηλικίας. Η προσαρμογή των παιδιών στις νέες αλλαγές, κατά τη διάρκεια αυτής της σχολικής περιόδου μπορεί να έχει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα στην περαιτέρω ακαδημαϊκή εξέλιξη του παιδιού, την κοινωνικοποίησή του αλλά και στη διαμόρφωση βαθύτερων χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς του (Μπαγάκης *et al.*, 2006). Η νέα αυτή κατάσταση στην οποία εισέρχεται το παιδί είναι μια περίοδος αναταράξεων και καθιστά τη διαδικασία της προσαρμογής στο νέο εκπαιδευτικό ίδρυμα πολλές φορές, οδυνηρή. Η διαδικασία αυτή όσο τραυματική κι αν είναι για πολλά άτομα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της συνεχούς διαδικασίας μάθησης και ανάπτυξης.

Τα βασικά στοιχεία που καθορίζουν την ομαλή μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό είναι:

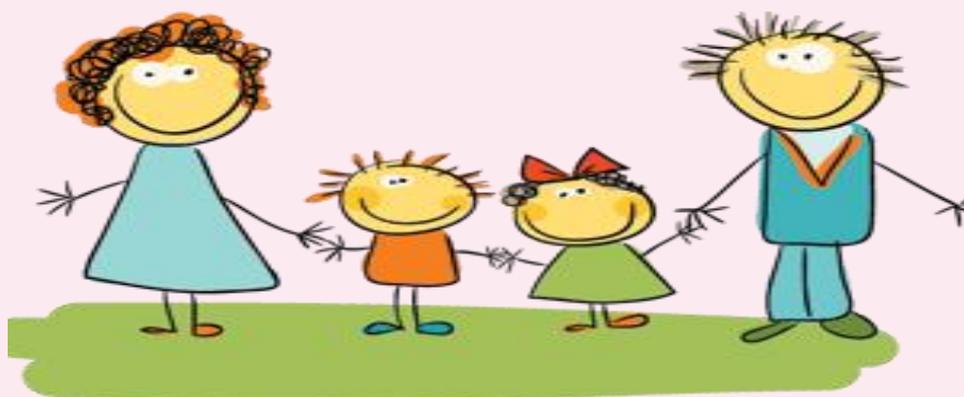
- ο η παροχή συνέχειας στη μάθηση μέσα από το σχεδιασμό αναπτυξιακά κατάλληλων προγραμμάτων για παιδιά του νηπιαγωγείου και πρώτης δημοτικού,
- ο η διασφάλιση της συνεχούς επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων
- ο η προετοιμασία των παιδιών για τη μετάβαση
- ο η εμπλοκή των γονέων στη διαδικασία της μετάβασης
- ο η ανάπτυξη θετικών, αμοιβαίων σχέσεων επικοινωνίας μεταξύ παιδιών, εκπαιδευτικών και γονέων (Γουργιώτου, 2014).

Ο ρόλος των γονέων στη διαδικασία της μετάβασης

«Η εμπλοκή των γονέων κατά τη διάρκεια της ενταξιακής διαδικασίας θεωρείται κριτήριο ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης» (Γουργιώτου, 2014).

Οι γονείς μπορούν να διαδραματίσουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην διαδικασία της μετάβασης. Βέβαια για τους ίδιους αυτή η διαδικασία τους προκαλεί μια ποικιλία αντικρουόμενων συναισθημάτων, καθώς αναρωτιούνται αν τα παιδιά τους θα γίνουν αποδεκτά στο καινούργιο περιβάλλον, αν θα υποστηρίζονται κατάλληλα από το προσωπικό, ακόμη κι αν οι ίδιοι διαθέτουν τις ικανότητες να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ανάγκες των παιδιών τους. Σε κάθε περίπτωση όμως είναι ανάγκη να λάβουν την κατάλληλη στήριξη και να απευθυνθούν σε κάποιον ειδικό, προκειμένου να ξεπεράσουν τα άγχη και τις φοβίες τους. Ας μη ξεχνάμε ότι τα παιδιά δυσκολεύονται περισσότερο να περιγράψουν τι νιώθουν. Γι' αυτό σπάνια ένα παιδί θα ζητήσει από μόνο του τη βοήθεια. Με δεδομένη λοιπόν αυτή τη δυσκολία του παιδιού η οποιαδήποτε παρέμβαση θα ξεκινήσει με τη πρωτοβουλία των γονέων (Ζαφειροπούλου & Καλαντζή Αζιζί, 2004).

Οι γονείς λοιπόν πολύ πριν το παιδί τους πάει σχολείο, μπορούν να απευθυνθούν σε ειδικούς ψυχολόγους, γιατρούς και ειδικά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς με σκοπό να λάβουν πληροφορίες σχετικά με τις ανάγκες του παιδιού τους, τα προβλήματα που πιθανόν αντιμετωπίσει με την είσοδο του στο σχολείο καθώς και μέσα και τρόπους παρέμβασης που θα βοηθούσαν κατά την ένταξη και την προσαρμογή του. Ως γονείς έχουν το δικαίωμα να εκφράσουν τις απόψεις τους και να συμβάλλουν ενεργά στην όλη διαδικασία, καθώς είναι οι μόνοι που ξέρουν το παιδί τους καλύτερα από τον καθένα, που μπορούν να παρέχουν απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με την καθημερινότητα του παιδιού, την εξέλιξη και την πορεία του. Οι γονείς ως τα πλέον σημαντικά πρόσωπα προσκόλλησης του παιδιού ασκούν τον πιο κρίσιμο ρόλο στην πρώιμη υποστηρικτική παρέμβαση. Χωρίς τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες της παρέμβασης περιορίζονται οι προσδοκίες επιτυχίας (Κυπριωτάκης, 2001).

Συνεργασία των εμπλεκόμενων στη διαδικασία της μετάβασης

Η διαδικασία της μετάβασης στηρίζεται στη συνεργασία όλων των συμβαλλόμενων, η οποία οφείλει να είναι εκούσια, πραγματική, ειλικρινής και με σαφή κίνητρα. Συγκεκριμένα όταν πρόκειται για τη μετάβαση παιδιών με ειδικές ανάγκες, είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί πρόγραμμα έγκαιρης παρέμβασης, το οποίο σχεδιάζουν από κοινού γονείς, εκπαιδευτικοί, σύμβουλοι προσχολικής και σχολικής αγωγής, δημόσιοι οργανισμοί (Κ.Ε.Δ.Υ.) και άλλοι υποστηρικτικοί φορείς. Η ενεργός συνεργασία μεταξύ αυτών, με στόχο την ενημέρωση, την πληροφόρηση και τη σύγκλιση των απόψεων ως προς τους ρόλους και τις ευθύνες των εμπλεκόμενων στη διαδικασία αυτή, αποτελεί κριτήριο για μια επιτυχημένη μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό.

Σχεδιασμός προγράμματος έγκαιρης παρέμβασης

Απαραίτητη προϋπόθεση για το σχεδιασμό του προγράμματος αποτελεί καταρχήν η αξιολόγηση των αναγκών, τις οποίες θα επιχειρήσει να καλύψει. Εκτός από τις ανάγκες των παιδιών, λαμβάνονται υπόψιν και εκείνες της οικογένειας ενώ οι ανάγκες του παιδιού καθορίζονται από κοινού από τους ειδικούς και τους γονείς.

Στην διαδικασία ανάπτυξης του προγράμματος, ακολουθούμε τα εξής τρία στάδια:

1. Διεπιστημονική αξιολόγηση των δυνατοτήτων και των αναγκών του παιδιού και καθορισμός των απαραίτητων υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση αυτών των αναγκών.

Οι γονείς σε πρώτη φάση εμπλέκονται στη διαγνωστική διαδικασία με σκοπό να διερευνήσουν μαζί με τους ειδικούς τις ανάγκες του παιδιού και τους τρέχοντες λειτουργικούς, γνωστικούς, σωματικούς, αναπτυξιακούς και συμπεριφορικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη μάθηση και την εξέλιξη του. Η διαγνωστική πορεία χαρακτηρίζεται από διαφάνεια, ώστε να τη δέχονται ή να την απορρίπτουν χωρίς δισταγμούς και επιφυλάξεις.

2. Αξιολόγηση των πόρων στήριξης, πληροφόρησης και ενδυνάμωσης της οικογένειας και καθορισμός των τρόπων στήριξης και των υπηρεσιών που χρειάζονται για να ενισχυθεί η δυνατότητα της οικογένειας να ανταποκριθεί καλύτερα στις ανάγκες του παιδιού.

Η υπεύθυνη ομάδα σύνταξης πρέπει να μελετήσει και να συναποφασίσει με τους γονείς, εάν ο μαθητής έχει κάποια αναπηρία που απαιτεί υπηρεσίες ειδικής αγωγής πέραν των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Οι γονείς ενημερώνονται για τις υπηρεσίες που παρέχει η εκπαίδευση στην εκάστοτε περίπτωση.

3. Ένα διάγραμμα εξατομικευμένων υπηρεσιών που θα συνταχθεί από διεπιστημονική ομάδα, μέλη της οποίας θα είναι και οι γονείς του παιδιού.

Ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα περιέχει:

- ✓ Αξιολόγηση των αναγκών του παιδιού σε επίπεδο φυσικής, νοητικής, γνωστικής, κοινωνικοσυναισθηματικής, επικοινωνιακής ανάπτυξης.
- ✓ Αναφορά των πηγών στήριξης και ενδυνάμωσης, των προτεραιοτήτων και των αναγκών της οικογένειας σε σχέση με την καλύτερη ανάπτυξη του παιδιού τους.
- ✓ Αναφορά των συγκεκριμένων υπηρεσιών που χρειάζονται για την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών του παιδιού και της οικογένειας, συμπεριλαμβανομένων της συχνότητας, έντασης και μεθόδου που θα ακολουθηθεί.
- ✓ Αναφορά για το είδος του πλαισίου φοίτησης (γενικό ή ειδικό σχολείο) και των χώρων, όπου θα προσφέρονται οι υπηρεσίες.
- ✓ Τις ημερομηνίες έναρξης των υπηρεσιών και την αναμενόμενη διάρκεια για κάθε μία από αυτές.
- ✓ Προσδιορισμό των αναγκών μεταφοράς και προσβασιμότητας.
- ✓ Καθορισμό του συντονιστή των υπηρεσιών. Ο συντονιστής θα είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση του προγράμματος και την συνεργασία με άλλες υπηρεσίες ή ειδικούς που ίσως χρειαστούν.
- ✓ Μέτρα που θα παρθούν και ενέργειες που θα γίνουν για να στηριχτεί η ομαλή μετάβαση του παιδιού στο σχολικό πλαίσιο ή στο δίκτυο υπηρεσιών που θα ακολουθήσει την έγκαιρη παρέμβαση.

Η επιλογή του κατάλληλου προγράμματος πρέπει να γίνει από τους γονείς με την βοήθεια των ειδικών. Ο ειδικός της παρέμβασης ενημερώνει την οικογένεια για τα διαθέσιμα προγράμματα.

Η άποψη του ειδικού πρέπει να ανακοινώνεται στην οικογένεια, αλλά τελικά οι γονείς πρέπει να στηρίζονται στην επιλογή τους ακόμα κι αν διαφέρει από εκείνη των ειδικών.

Πότε μια μετάβαση θεωρείται επιτυχημένη;

Είναι δύσκολο να δώσουμε μια απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα λόγω των διαφορετικών προσεγγίσεων που υπάρχουν επι του ζητήματος. Παρόλα αυτά μπορούμε να αναγνωρίσουμε κάποια βασικά κριτήρια που συντελούν στην επιτυχία της μετάβασης (Yeboah, 2002).

Όταν το παιδί:

-έχει προετοιμαστεί κατάλληλα από το σπίτι και το νηπιαγωγείο και έχει διαμορφώσει θετική στάση προς το σχολείο.

-απολαμβάνει τη διαδικασία αγωγής και μάθησης,

-είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις που απορρέουν από το ρόλο του μαθητή-τριας, στο βαθμό που μπορεί.

Όταν οι γονείς:

-συμμετέχουν στην διαδικασία της μετάβασης και συναποφασίζουν για την υποστήριξη του παιδιού τους.

-έχουν αναπτύξει επαφές και σχέσεις συνεργασίας με το σχολείο.

Όταν ο εκπαιδευτικός:

-ακολουθεί τις κατευθυντήριες γραμμές του Υπουργείου Παιδείας με σκοπό να διαμορφώσει ένα ευνοϊκό κλίμα μάθησης,

-δέχεται ότι κάθε παιδί είναι διαφορετικό και έχει προσωπικές ανάγκες,

-αναγνωρίζει τις ανάγκες του παιδιού και φροντίζει να τις προσαρμόσει στο πρόγραμμα διδασκαλίας του.

Όταν το νηπιαγωγείο:

-συνεργάζεται με το δημοτικό σχολείο με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών για τη πρόοδο και τις ιδιαίτερες ανάγκες του παιδιού.

Ενδεικτικές προτάσεις για τους γονείς

Πρώτα απ' όλα...

- Απευθυνθείτε σε έναν ειδικό, αρμόδιο φορέα, και ζητήστε αξιολόγηση των αναγκών του παιδιού.
- Είναι καλό να πραγματοποιήσετε αυτή τη διαδικασία πολύ πριν την εγγραφή του παιδιού στο σχολείο, καθώς υπάρχει περίπτωση να καθυστερήσει η απόφαση.
- Η έκθεση της αξιολόγησης αναφέρεται στις ανάγκες του παιδιού, την κατάλληλη παρέμβαση που του προτείνεται καθώς και το εκπαιδευτικό ίδρυμα που θα είναι καλύτερο να φοιτήσει το παιδί (γενικό/ειδικό σχολείο). Συζητήστε με τον αρμόδιο σύμβουλο του παιδιού σας τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα που παρουσιάζονται στην εκάστοτε περίπτωση.
- Εκφράστε τις απορίες σας και τους προβληματισμούς σας για θέματα που αφορούν την εκπαίδευση του παιδιού σας καθώς και την υποστήριξη που θα λάβει.
- Ενημερωθείτε για τα διαθέσιμα προγράμματα και τις υπηρεσίες που παρέχονται στα σχολεία και αν χρειαστεί επισκεφθείτε τα.
- Συγκεντρώστε όλα τα απαραίτητα έγγραφα και τις εκτιμήσεις των ειδικών και ενημερωθείτε από την Διεύθυνση της εκπαίδευσης για τις ημερομηνίες των εγγραφών.

Περαιτέρω δράσεις των γονέων πριν την μετάβαση

- Επισκεφθείτε την τάξη του σχολείου που θα φοιτήσει το παιδί και γνωρίστε το περιβάλλον που θα φιλοξενήσει το παιδί σας
- Συζητήστε με τον δάσκαλο/ την δασκάλα του παιδιού για τις ανάγκες του και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.
- Εκφράστε τις προσδοκίες σας για το παιδί σας.
- Προτείνετε ιδέες που θα βοηθούσαν τον/την εκπαιδευτικό να αποκτήσει καλή σχέση με το παιδί σας
- Ζητήστε αν είναι δυνατόν να σας επισκεφθεί στο σπίτι, ώστε να γνωρίσει το παιδί.
- Μιλήστε με άλλους γονείς και ανταλλάξτε απόψεις. Κάποιοι γονείς είναι περισσότερο δικτυωμένοι και αυτό θα σας ωφελήσει.
- Γίνετε μέλος σε ομάδες γονέων με σκοπό να συμμετέχετε ενεργά σε διαδικασίες που αφορούν το παιδί σας.
- Μπορείτε να οργανώσετε εκδρομές μαζί με τα παιδιά σε σχολικές μονάδες, εκδηλώσεις και συζητήσεις με θέματα που προβληματίζουν τους γονείς.
- Προτείνετε κοινές συναντήσεις μεταξύ των γονέων σε εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση ώστε να συζητάτε για την πρόοδο των παιδιών ή για κάποιο άλλο συγκεκριμένο θέμα.
- Ζητήστε μια χειροπιαστή απόδειξη της μαθησιακής πορείας του παιδιού και της εξέλιξης του από τον/ την νηπιαγωγό.
- Εκείνος/η επίσης θα μπορούσε να σας προτείνει κατάλληλες μεθόδους που θα βοηθούσαν την μετάβαση του παιδιού στο δημοτικό σχολείο.

«Προετοιμάζοντας το παιδί σας για το δημοτικό σχολείο»

- Συζητάτε συχνά με το παιδί σας για το δημοτικό σχολείο ως μια πολύ ενδιαφέρουσα αλλαγή.
- Φροντίστε να έχετε φωτογραφίες από το σχολείο στο οποίο θα φοιτήσει το παιδί σας, ώστε να γνωρίσει το νέο του περιβάλλον.
- Αν είναι δυνατό, πραγματοποιήστε έναν περίπατο και επισκεφθείτε το σχολείο μαζί με το παιδί, δείτε τους χώρους που διαθέτει και αφήστε το να παίξει στην αυλή.
Αν του αρέσει μπορείτε να το επαναλάβετε, έτσι θα εξοικειωθεί ευκολότερα με την ιδέα του «μεγάλου» σχολείου.
- Σχεδιάστε δραστηριότητες για τα μαθηματικά και τη γλώσσα, αντίστοιχες της πρώτης δημοτικού και δουλέψτε με το παιδί κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.
- Οργανώστε δραστηριότητες λεπτής κινητικότητας και ασκήσεις μνήμης.
- Ελέγξτε αν το παιδί είναι σε θέση να αυτοεξυπηρετείται. Βάζει μόνο του τη ζακέτα; πηγαίνει μόνο του τουαλέτα; Τρώει μόνο του; κ.α. Μέσω του παιχνιδιού μπορείτε να προσφέρετε ευκαιρίες για ανάπτυξη της αυτό-εξυπηρέτησης του.
- Εξασκήσετε το παιδί σε κανονισμούς του σχολείου και ελέγξτε αν μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτούς. Δουλεύει και κάνει μια εργασία μόνο του; σε ποια περίπτωση χρειάζεται πρόσθετη βοήθεια;

«Πίσω από κάθε παιδί που πιστεύει στον εαυτό του, υπάρχει ένας ενήλικας που πίστεψε πρώτα σε αυτό!» Mathew Jacobson

Καλλιεργήστε στα παιδιά σας το αίσθημα της σιγουριάς και της ασφάλειας. Να αποδέχεστε τις αδυναμίες των παιδιών σας και να τους δίνετε χρόνο. Δείξτε

τους την αγάπη σας και την εμπιστοσύνη σας, τονώνοντας έτσι την αυτοπεποίθησή τους και αποβάλλοντας την φοβία και τα άγχη τους.

Πηγές:

Γουργιώτου, Ε. (2014). *Μετάβαση και συνέχεια στην εκπαίδευση – Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις*. Εκδόσεις Δίσιγμα.

Κυπριωτάκης, Α. (2001). *Μια Παιδαγωγική: Ένα Σχολείο για Όλα τα Παιδιά*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μπαγάκης, Γ., Διδάχου, Ε., Βαλμάς, Φ., Λουμάκου, Μ. & Πομώνης, Μ. (2006). *Η ομαλή μετάβαση των παιδιών από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό και η προσαρμογή τους στην Α' τάξη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Πανταζής, Σ. & Σακελλαρίου, Μ. (2011). *Προσχολική Παιδαγωγική- Προβληματισμοί- προτάσεις*. Εκδόσεις Διάδραση.

Ζαφειροπούλου, Μ. & Καλαντζή- Αζίζι, Α. (2004). *Προσαρμογή στο σχολείο- Πρόληψη και αντιμετώπιση δυσκολιών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Οδηγός εξατομικευμένου προγράμματος οικογενειακής υποστήριξης. Οδηγός ΕΕΠ & συμμετοχή / συνεργασία του οικογενειακού περιβάλλοντος- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής – 2015. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό ιστότοπο: <http://www.psy-health.net/images/OdigosEEP-Fam.pdf>

Ευχαριστούμε!

